Poštnina plačana v gotovini

Cena Din 1·—

Slovenski dom

Štev. 233 V Ljubljani, petek 13. oktobra 1939 Leto IV

Nemški odgovor na angleške mirovne pogoje, katere je snoči povedal v svojem govoru predsednik vlade Chamberlain:

Brezobzirna vojna na kopnem, na morju in v zraku

London, 13. okt. o. Predsednik angleške vlade Chamberlain je včeraj popoldne imel govor, v katerem je obračunaval s Hitlerjevimi mirovnimi predlogi. Bil je to najodločnejši in najbolj dramatični govor starega angleškega državnika. Chamberlain je med drugim izvajal:

»Kakor je bilo treba pričakovati, so res prišli nemški mirovni predlogi. Zdaj je treba povedati, kakšno je angleško stališče do njih.

Že ob koncu avgusta je Anglija poudarila, da bo ob vsakem nasilju proti Poljski izpolnila svoje obveznosti. Prosila je Hitlerja, naj začne neposredne posvete s poljsko vlado, ker je bila Poljska pripravljena se mirno sporazumeti z Nemčijo. Navzlic posredovanju Roosevelta, belgijskega kralja, holandske kraljice, Mussolinija in papeža Pija XII. je Nemčija začela vojno proti Poljski.

1. septembra je Hitler napadel poljsko mejo ter s silo orožja in strojev strl odpor poljskega naroda in vojske. Nemška letala in topovi so bombardirali poljska mesta in vasi ter na debelo mesarili civilno prebivalstvo, v nasprotju z vsemi obveznostmi, o katerih Hitler pravi, da jih je držal. Po tem blaznem napadu, ki je veljal življenje toliko Poljakov in Nemcev, prihaja Hitler s svojimi predlogi. Toda v teh predlogih ne obžaluje grozodejstev proti človeštvu.

Iz Hitlerjevega govora ni jasno, kakšna bo usoda Poljske pod Nemčijo. Po njegovem morata to urejevati Rusija in Nemčija. Zato temelje njegovi predlogi za obnovo evropske varnosti na priznanju njegovih osvojitev in pravice, da on dela kar hoče.

Anglija zaradi svoje časti teh zahtev ne more sprejeti. Hitlerjevim zahtevam ni mogoče verjeti, saj je v letih 1935, 1936 in 1938 zagotavljal, da ne bo osvajal tuje zemlje. Sklenil je zvezo s Sovjeti, čeprav je prej neprenehoma napadal boljševizem. Njegova tolikokrat prelomljena beseda in spremembe njegove politike so glavne težkoče za kako razpravljanje o njegovih predlogih.

Skušnja kaže, da se ni mogoče zanašati na besedo sedanje nemške vlade.

Anglija in Francija se borita zdaj za svobodo malih narodov, za svoj obstanek in za obstanek vseh držav, ki ljubijo svobodo. Zavedata se, da zahteva vojna velike žrtve. Ne iščeta od nje dobička, marveč hočeta z njo ustvariti temelj za boljše sožitje med narodi.

Bodoči mir mora biti resničen in trden, ne samo premirje med alarmi in grožnjami.

Temu miru pa je na potu samo sedanja nemška vlada. Preden bosta Anglija in Francija pripravljeni prenehati nadaljevati vojno z vso silo, morata videti dejanja, ne nemške obljube. Le če bo obnovljeno na svetu zaupanje, bo mogoče izvesti razorožitev, obnovitev trgovine in blagostanja vseh narodov. To je osnovni pogoj, ki ga lahko izpolni samo nemška vlada. Če tega ne stori, bosta Anglija in Francija izpolnili svojo dolžnost do konca.

Berlin, 13. okt. m. Kancler Hitler je takoj, ko je nehal predsednik angleške vlade Chamberlain včeraj govoriti, poklical k sebi zunanjega ministra Ribbentropa, da mu je prevajal govor, nakar sta ga temeljito preučila.

Nemška vlada je napeto pričakovala Chamberlainov govor, ker je pod vtisom propagande pričakovala, da Chamberlain ne bo gladko odklonil Hitlerjevih predlogov. Ker so bila pa izvajanja angleškega ministrskega predsednika nepričakovano ostra, odločna in jasna, je zavladalo tudi v nemških uradnih krogih precejšno razočaranje. Do pozne noči so bili nemški uradni krogi zelo zapeti, šele okrog polnoči je izšlo uradno obvestilo, v katerem je izraženo nemško stališče. Obvestilo pravi, da je Chamberlainov govor izključil vsako upanje na morebitno mirno poravnavo sedanjega spora v smislu Hitlerjevih predlogov, zaradi tega je nemogoče, da bi Nemčija storila kakršen koli korak za premirje z Anglijo in Francijo in za pomiritev Evrope.

ZDAJ BO GOVORILO OROŽJE

Temu uradnemu sporočilu pristavljajo vodilni krogi hitlerjevske stranke, da je zdaj položaj jasen. Zdaj se bo začela vojna zares in brezobzirno na kopnem, v zraku in na morju.

V zvezi s tem je bilo izdano nemškemu letalstvu povelje, naj takoj prične z brezobzirnimi napadi na angleško brodovje v Severnem morju.

V današnjem časopisju se je začela močna propaganda za nadaljevanje vojne in za prepričevanje nemškega ljudstva o končni zmagi nad Anglijo.

Berlin, 13. okt. o. »Diplomatische politische Korrespondenz« prinaša ogorčen članek o včerajšnjem Chamberlainovem govoru in pravi, da hočeta Anglija in Francija zdaj uničiti nemški narod. Nemško ljudstvo je še vedno upalo, da bo mogoče ubrati mirno pot in ni pričakovalo takega udarca od zahodnih velesil.

Washington, 13. okt. o. Ameriški listi so Chamberlainov govor prinesli v posebnih izdajah, hkratu z nemškim uradnim odgovorom pod naslovom »Hitlerjevo povelje je zdaj brezobzirna vojna«. Ameriški listi popolnoma odobravajo angleški odgovor rekoč, da je nemogoče, da bi Anglija in Francija priznali zasedbo Poljske, ker bi se s tem sami zaznamenovali kot zločinki. Listi poudarjajo, da je Chamberlain prepustil nemški vladi odgovornost za nadaljevanje vojne. Če sedanja nemška vlada odstopi, se bosta Anglija in Francija pogajali za mir.

Pariz, 13. okt. o. Včerajšnji govor angleškega ministrskega predsednika razlagajo v Franciji kot nov dokaz za popolno slogo Anglije in Francije spričo Hitlerjevih mirovnih ponudb. Francija in Anglija sta edini v tem, da mora Nemčija dati stvarna poroštva, če hoče, da se bosta Anglija in Francija z njo pogajali.

Za danes ob 10 je bila sklicana seja francoske vlade pod vodstvom predsednika republike Lebruna. Na njej so razpravljali o nadaljevanju vojne z Nemčijo.

300.000 Fincev, 600.000 rdečih ob finsko sovjetski meji

V Moskvi pa potekajo finsko sovjetska pogajanja o nesprejemljivih ruskih zahtevah

Helsinki, 13. okt. m. Finska vlada je do snoči poslala na sovjetsko mejo 300.000 dobro oboroženih in z vsem oskrbljenih mož. Mobilizacija vojske in izseljevanje civilnega prebivalstva iz prestolnice ter večjih obalnih mest poteka z veliko naglico in v redu. Pri tem prihajajo do izraza vse odlične lastnosti Fincev, kot izrazito športnega naroda.

Na sovjetski strani je ob meji zbranih okrog 600.000 rdečih vojakov s tanki in težkim topništvom.

V prestolnici Finske so vse šole zaprte in vlada vojno stanje. Navzlic vsem pripravam pa so finski uradni krogi še vedno prepričani, da Sovjetska Rusija ne bo stavila Finski nesprejemljivih zahtev. Pri tem se zanašajo zlasti na posredovalno akcijo ameriške vlade, ki je po svojem poslaniku v Moskvi že včeraj posredovala pri boljševiški vladi za Finsko.

Helsinki, 13. okt. m. Poslednja poročila o sovjetsko-finskih pogajanjih v Moskvi govore, da so sovjetske zahteve do Finske vedno hujše. Razen otokov, ki obvladujejo ruske obalne vode in katere je Finska pripravljena odstopiti Rusiji, zahtevajo Sovjeti, da jim Finska dovoli urediti več letalskih in pomorskih oporišč na svoji zahodni obali. Ta oporišča bi služila nadaljnemu boljševiškemu prodiranju na zahod: na Švedsko in na Norveško. Razen tega zahtevajo boljševiki, naj jim Finska izroči Aalandske otoke, najvažnejšo vojaško točko v Baltiškem morju. Ti otoki so po svoječasnem mednarodnem sporazumu, katerega sta podpisali tudi Nemčija in Rusija, neutrjeni.

Finsko zastopstvo odločno odbija večino sovjetskih zahtev, zlasti pa tisto o ureditvi pomorskih in letalskih oporišč na finski obali in pa nadzorstvo nad Aalandskimi otoki.

Finski zunanji minister je snoči v poslanski zbornici imel govor, v katerem je dejal, da upa, da se bo Finski posrečilo ostati nevtralna. So pa vprašanja, pri katerih Finska za nobeno ceno ne bo popustila.

Stockholm, 13. okt. m. Švedski obrambni minister je snoči dal v liste kratko izjavo, v kateri pravi:

Naše misli so ta trenutek posvečene Finski. Njene skrbi so tudi naše skrbi. Naše vojaške priprave niso bile začete kar tjavendan, temveč zato, ker moramo biti pripravljeni, da bomo tudi mi Švedi branili svoj mir in svobodo.

Združene države posredujejo v Moskvi za Finsko in za mir na Balkanu

Bolgarija je pripravljena se mirno sporazumeti z vsemi sosedami

Moskva, 13. okt. o Ameriški poslanik je snoči posredoval pri sovjetski vladi zaradi Finske. Izrazil ji je željo ameriške vlade, naj sovjetska vlada ne stori nobenega koraka, ki bi nepravično škodil dobrim dosedanjim odnošajem med Sovjetsko Rusijo in Finsko. Dalje je poslanik sporočil sovjetski vladi, da bi Ameriki bilo zelo neprijetno, če bi Sovjetska Rusija kakorkoli motila mir in sedanje stanje na Balkanu.

Bukarešta, 13. okt. o. Močni oddelki romunske vojske, ki so bili te dni po posredovanju jugoslovanske vlade odpoklicani z madžarske meje, odhajajo v Besarabijo in bodo tam ojačili posadke vzdolž ruske meje.

Moskva, 13. okt. o. Sovjetsko časopisje je začelo s silovito gonjo o krivicah, ki jih ruska manjšina trpi v romunski Besarabiji. Povod za to gonjo so dale proslave 15 letnice besarabske boljševiške republike, ki je bila ustanovljena takoj po vojni, dokler niso Romuni Besarabije zasedli.

Sofija, 13. okt. o. V Bolgariji vedno bolj prevladuje mnenje, da je treba vsa sporna vprašanja med Bolgarijo in drugimi balkanskimi državami urediti mirno s posvetovanji. Bolgarija je pripravljena odreči se vsem svojim zahtevam, razen južne Dobrudže, katero so ji Romuni vzeli leta 1913 in ki predstavlja čisto bolgarsko ozemlje. Bolgarija zelo želi, da bi glede njenih zahtev in predlogov pri Romuniji posredovala jugoslovanska vlada.

„Bremen" je v sovjetski luki Murmansk

Amsterdam, 13. okt. o. List »Het Volk« prinaša poročilo ob obisku svojega dopisnika Cooka na krovu največjega nemškega parnika »Bremena«, o katerem do zdaj ni bilo nobenih določenih vesti. Po tem poročilu je parnik na varnem v severnoruskem pristanišču Murmansku. Kapitanu »Bremena« Ahrensu se je posrečilo uiti angleški blokadi. Če bi bile angleške ladje »Bremen« zajele, je kapitan dal nastaviti na krov ogromno število sodov z bencinom in oljem, in bi bil ladjo ob nevarnosti takoj zažgal z vso posadko vred, ker je imel tako naročilo od mornariškega ministrstva. Ko je poveljnik zvedel za vojno med Nemčijo in Anglijo, je baje sklical posadko in ji dejal, da je prisegel, da Angleži ne bodo zajeli njega živega in ladje cele. Nato so ladjo prebarvali sivo in je skoraj štirinajst dni križarila po Severnem Atlantskem morju ter se nazadnje rešila v Murmansk. Med Islandijo in med Spitzbergi so opazili angleško pomorsko patrolo, a so ji ušli. Parnik je imel izobešeno samo zastavo Severno-nemškega Lloyda in pa boljševiško zastavo s srpom in kladivom. Boljševiki so iz Murmanska poslali »Bremenu« naproti pilotsko ladjo, ki je parnik prepeljala v luko. Tam so ga zasidrali, posadko pa čez Leningrad in Kijev poslali v Berlin. Parnik je za nemško mornarico zdaj brez vrednosti. Če bo v Murmansku zasidran dalje časa, ga utegne uničiti rja.

Francozi s poplavo preprečujejo nemške priprave za prehod čez Ren

Basel, 13. okt. o. Francoska letala, ki so preletela nemško ozemlje, so opazila, da nemške vojaške oblasti pri Isteinu delajo vse noči utrdbe in pripravljajo na peščenem otoku Rein v Renu vse potrebno za prehod čez reko. Ta del so Nemci močno utrdili in ga imenujejo »nemški Gibraltar«. Če bi se Nemcem posrečilo na tem delu prekoračiti Ren, potem bi bilo ogroženo francosko mesto Lauterbourg, ki leži 185 kilometrov na severu ob reki Renu. Francoske vojaške oblasti pa so pravočasno uvidele to nevarnost in dale zapreti zatvornice pri Kembsu, ki leži 18 km od Basela. S tem bodo povzročile poplavo na nemškem ozemlju, kjer se Nemci vse noči pripravljajo za prehod čez Ren. Zaradi zapore se je voda na nemški strani že prav močno dvignila in onemogočila vsako nadaljnje delo za prehod.

Poživljeni nemški napadi na vseh delih bojišča zadnje dneve so imeli namen, odvrniti pozornost francoskega poveljstva od priprav za prehod čez Ren na zgornjem delu reke, kjer tvori reka Ren mejo med Nemčijo in Francijo. Po treh dneh trdovratnega in živahnega nemškega napadanja so včeraj francoske čete odgovorile na napade. Francoski prednji oddelki so se še bolj pomaknili naprej. Ves včerajšnji dan je bil vmesni prostor med obema frontama, ponekod v širini več kilometrov, prizorišče večjih ali manjših bojev med francoskimi in nemškimi patrolami, ki so skušale druga drugo izvabiti v zasede, posebno nevarne zaradi valovitega in gozdnega značaja ozemlja. Ko so pa patrole stopile v stik z branilci prednjih postojank, se je zdaj z nemške, zdaj s francoske strani začelo živahno streljanje iz pušk in avtomatskega orožja. Francoskim četam je na njihovem levem krilu v teh krajih v čvrsto oporo gozd Warndt, ki so ga francoske čete zavzele pri svojem začetnem prodiranju. Pred tem gozdom pa stoje najtrdnejše in največje naprave Siegfriedove črte na 500 metrov visokem hribu Winserberg, ki brani dostop k Saarbrücknu, in je oddaljen samo 4 km od meje.

Voditelj delavske opozicije v angleški zbornici major Attlee je po govoru ministrskega predsednika izjavil, da se angleško delavstvo strinja z vlado, češ da je predloge za mir stavil človek, ki ne nudi za bodočnost nič drugega kakor nedoločene obljube. Z njimi je prišel šele po neizzvanem napadu na Poljsko.

Švedska, Norveška in Finska so v Moskvi vložile protest, da Rusija sili Finsko v vojno z neupravičenimi zahtevami.

Samo Amerika bi lahko posredovala za mir, je izjavil voditelj nemškega tiska dr. Diettrich [illegible] tujim časnikarjem.

Vesti 13. oktobra

Novi italijanski poslanik v Londonu Bastianini je včeraj odpotoval na svoje službeno mesto. Pravijo, da nese s seboj Mussolinijevo poslanico z italijanskim stališčem do mirovnih pogajanj in do morebitne konference.

Angleke vojne ladje so v južnem Atlantskem morju ujele veliki nemški parnik »Pac Norte«, ki je pobegnil iz neke argentinske luke.

Predsedstvo vrhovnega sovjeta v Moskvi je včeraj potrdilo pogodbo o vzajemni pomoči z Litvo.

Predsednik letonske republike je snoči imel govor, v katerem je dejal, da pomeni zlom Poljske konec vojne na vzhodu. To dejstvo je prisililo Letonsko, da sklene pogodbo s Sovjeti, ker bo edino s tem mogla ohraniti vsaj nekaj svoje samostojnosti. Letonska se ni mogla zanašati na pomoč kakih oddaljenih velesil.

Sovjetski radio potrjuje vesti, da je bila ojačena sovjetska vojska na Kavkazu, ob turški in ob perzijski meji.

Finski zunanji minister Erkko je snoči imel po radiu govor za vse skandinavske države. Dogovorjeno je bilo, da bodo govor oddajale nemške postaje tudi v Ameriko, ker Finska nima tako močnih oddajnikov. V zadnjem trenutku pa so Nemci brez razloga prenos odpovedali, tako da se Finci niso mogli sporazumeti z angleškimi ali francoskimi postajami.

Dvanajst nemških podmornic je bilo v septembru uničenih, pravi francosko poluradno sporočilo.

Tajnik ameriškega zunanjega ministrstva Berle je snoči imel govor po radiu, v katerem je dejal, da ameriška vlada upa ohraniti mir na zahodni polovici sveta, ker je prepričana, da je mogoče vse spore rešiti s pravico namesto z orožjem. Govor so prenašali v vse severne in južnoameriške države.

Bivši angleški mornariški minister Duff Cooper je odpotoval v Združene države, kjer bo imel vrsto propagandnih predavanj o tem, zakaj je Anglija morala iti v vojno.

Predsednik francoske vlade Daladier je včeraj sprejel odposlanstvo voditeljev raznih političnih strank, ki so posredovali pri njem, naj bi vlada odpravila politično cenzuro, vojno stanje v oddaljenih francoskih pokrajinah, demobilizirala starejše družinske očete in omilila postopek vojnih sodišč proti članom razpuščenih komunističnih organizacij.

Anglija letos 11. novembra ne bo praznovala obletnice premirja v bivši svetovni vojni.

Vojaški odbor ameriške zbornice je izdal sklep, v katerem obsoja prodajo vojnih surovin: gumija, mangana, kroma itd. v tujino. Te surovine morajo ostati v Ameriki, da bo pripravljena, če bo treba poseči v vojno.

Demokracije so se zdaj spoprijele z diktaturami, zato mora tudi Egipt z vsemi sredstvi pomagati demokracijam do zmage, je izjavil bivši predsednik egiptovske vlade Mahmud paša.

Poljska bo spet vstala in njene žrtve niso bile zaman, je govoril bivši predsednik Združenih držav Hoover včeraj pri zadušnici za padle poljske vojake.

V Moskvi so ustanovili mešano komisijo, ki bo določila končno mejo med Sovjetsko Rusijo in Nemčijo. Komisija bo začela z delom, ko bodo vojske obeh držav prišle do meje, kar se do zdaj zaradi še vednega odpora Poljakov še ni zgodilo.

General Franco je včeraj ob slavnosti »Španskega dne« imel govor za Španijo in južnoameriške države. V govoru je dejal, da katoliška vera druži Špance danes bolj kakor kdajkoli poprej. Vsi Španci imajo eno samo domovino in eno samo Cerkev, edino s pomočjo božjo se je Španija otela pogube.

V Milanu se bodo prihodnje dni začela važna gospodarska pogajanja o sodelovanju italijanske industrije pri obnovi Španije. Ta pogajanja so dokaz, da hoče Italija še naprej ostati nevtralna.

Finska vlada je na olimpijskem stadionu v Helsinkih zapovedala sneti vse tuje zastave, da ne bi prišlo do neljubih dogodkov in demonstracij.

V Berlinu bodo te dni razstavili del vojaškega in civilnega plena, ki ga je Nemčija dobila ob zasedbi Poljske. S tem bodo delali propagando za zimsko pomoč.

Skandinavske države bodo prosile predsednika Roosevelta, naj osebno posreduje pri Angliji in Franciji za mir.

Angleški zbornici sta odobrili vojni proračun, snoči ga je pa podpisal še kralj.

Predsednik angleške vlade bo v soboto zvečer po radiu govoril prebivalstvu Anglije in angleških čezmorskih posestev.

Priprave ljubljanske občine za zaščito prebivalstva ob nepredvidenih dogodkih

Iz govora župana dr. Adlešiča na včerajšnji občinski seji

Z ozirom na izjemne razmere, ki so nastale v mednarodnem svetu, je tudi v naši državi postala imperativna potreba, da se pripravi in uredi vse, kar je za njeno zunanjo in notranjo varnost potrebno. Med temi pripravami pa imajo važno vlogo ukrepi in priprave za zaščito civilnega prebivalstva ter je država v tem pogledu izdala posebne odredbe, oziroma so za tak primer predvidene odredbe že veljavnih zakonov stopile v ospredje. Zlasti v mestnih občinah pa je večidel tega dela in teh nalog pripadalo mestnim občinam, tako po uredbi in pravilnikih o zaščiti pred zračnimi napadi, po zakonu o državni obrambi, po uredbi o rezervah hrane, po zakonu o ustrojstvu vojske in mornarice in po uredbi podpor rodbinam obveznikov, ki so pozvani na vojaško dolžnost.

Nov magistratni oddelek — zaščitni urad

Ker v rednem poslovanju uradi mestne občine ljubljanske za te posebne naloge niso bili pripravljeni niti glede osebja, niti glede prostorov, niti glede kreditov, se je moralo pristopiti najprej k temeljni organizaciji vsega tega dela ter sem zato odredil, da se osnuje v okviru mestnega poglavarstva poseben oddelek XI. — zaščitni urad. Ta urad je formalno začel poslovati 14. septembra t. l.

Po definitivni ureditvi vodi urad direktor mestnih uradov ter se urad deli na 2 oddelka: v splošno in tehnično zaščito. Splošna zaščita ima 6 odsekov, t. j.: splošni in propagandni odsek, odsek za evakuacijo in oddaljevanje, odsek za zaščito dece, odsek za zdravstveno-kemično službo, odsek za prehrano, odsek za podpore.

Tehnična zaščita ima prav tako 6 odsekov, in sicer: za gradbeno nadzorstvo javnih in zasebnih zakloniš̌č, za projektiranje in izvršitev javnih zakloniš̌č in zaklonov v mestnih hišah, za preskrbo z vodo, za odstranjevanje ruševin, za obnavljanje službe pri porušenih objektih, za gasilstvo in obveščanje.

Splošna zaščita je dobila svoje prostore na Mestnem trgu št. 2 v dosedanjih prostorih obrtnega oddelka, ki se je preselil v Auerspergovo palačo, razen oddelka za zdravstveno-kemično službo, ki posluje še na fizikatu, tehnična zaščita pa ima svoj urad v prostorih tehničnega oddelka v II. nadstropju Kresije.

Kakor je razvidno iz razdelitve — posamezni odseki že po nazivu povedo, kakšen je njihov delokrog — je glavni posel zaščitnega urada izvrševanje uredbe in pravilnikov pred napadi iz zraka. Izven te pasivne obrambe pa so še predmeti rezervne prehrane in podpor rodbinam vpoklicanih. Nad celotnim delom za pasivno obrambo čuva posebni krajevni odbor za zaščito mesta, ki se pravkar snuje, posamezni odseki zaščitnega urada pa imajo kot posvetovalni organ še strokovne pododbore tega krajevnega odbora. V ta krajevni odbor ter pododbore bodo poleg predstavnikov civilnih in vojaških oblasti ter strokovnjakov pozvani tudi zastopniki mestnega sveta, in sicer načelniki dotičnih strokovnih odborov, strokovni referenti mestnega poglavarstva ter predstavniki organizacij, ki se morajo k delu za obrambo mesta pritegniti.

Vse prebivalstvo mora sodelovati

Ugotavljam, da je mestna občina ljubljanska s svoje strani glede organizacije tega dela ter tozadevnih priprav storila vse, kolikor je bilo mogoče ter da v napredovanju tozadevnih del prednjači pred vsemi ostalimi mesti naše države. Jasno pa je, da se tako ogromno delo ne da izvršiti v kratkem času, da je treba premostiti mnoge nepredvidene težave in zapreke, ter se ustreže na eni strani zahtevam uredb vojaških in civilnih oblasti, na drugi strani pa da prebivalstvu možnost, da na najprimernejši ter zlasti finančno najmanj občutljivi način pri tem sodeluje. Gotovo imamo vsi največjo željo, da ostane naša domovina kot doslej nedotaknjena od vojnih grozot, poleg te splošne želje pa si želimo vsi še neko varnost in zaščito, da bo naša vest mirna in da moremo tudi glede naših otrok, naših rodbin in naših domov mirneje gledati v bodočnost. Zato so vse te priprave potrebne. Zato tudi mestna občina v tem pogledu veliko dela, potrebno pa je, da sodeluje pri tem vse prebivalstvo in da ukrepe, ki jih izdaja mestna občina, podpira z vsemi svojimi moralnimi in materialnimi silami. Marsikaj izgleda na prvi pogled nepotrebno, komplicirano in neprijetno, če pa se pogleda s prave strani ter zadeva prav obrazloži, mora vsak uvideti, da je le v dobro posameznika in skupnosti, da se na polju pasivne obrambe čim več stori in to ne le za gradnjo zavetišč in podobno, temveč predvsem z organizacijo in poučevanjem civilnega prebivalstva, da bo vsak miren in pripravljen, če bi — kar Bog ne dai — taka sila nastala.

Skrb za prehrano

Kakor za obrambo pred zračnimi napadi, pa mora skrbeti občina vsaj delno tudi za prehrano prebivalstva za primer posebnih dogodkov. Tozadevna posebna uredba o rezervah hrane določa, da mora n. pr. mestna občina ljubljanska imeti za vse prebivalce za en mesec rezervne hrane glavnih prehranjevalnih predmetov. Tudi tukaj je nastalo polno vprašanj in težav. Moremo pa z zadovoljstvom ugotoviti, da so vse začetne težave in priprave že prebrodene. Zagotovljena so že skladišča za shranjevanje blaga v mestu in bližnji okolici. Ugotovljena je potrebna minimalna količina in razdeljena vrsta hrane ter nje porazdelitev in vskladiščenje, da še celo več, pričelo se je že z nakupom določenih predmetov. Celotno minimalno količino vse rezervne hrane smo preračunali po uredbi in znaša ca. 350 vagonov. Med tem je pretežna večina pšenice, potem pa še fižol, ječmen, olje, mast, sladkor, sol ter kava in kavine primesi. Poskrbljeno je tudi, da se bo blago po potrebi obnavljalo in se ne bo kvarilo ter bo tako ljubljanskemu prebivalstvu v primeru potrebe na razpolago dovoljna količina, ki bo preprečila pomanjkanje živil, pa tudi nedovoljen porast cen.

Podpore družinam vpoklicanim

Kot tretjo panogo poleg pasivne obrambe in preskrbe rezervne hrane vodi zaščitni urad še skrb za družine onih, ki so bili poklicani na orožne vaje, pa nimajo dovoljnih sredstev za preživljanje. Res je z veljavnostjo 4. oktobra izšla posebna uredba, ki prenaša to skrb s finančne strani na državo, vendar se ta uredba praktično še ni pričela izvrševati. Zato mestna občina po dosedanjih predpisih, predvsem pa po svoji moralni zavezanosti nasproti onim, ki so ostali brez preskrbe iz višjih razlogov, skrbi za te družine, zlasti še za čas pred uveljavljenjem te uredbe.

Končno naj še navedem, da sem s posebnimi virmani odredil začasno dotacijo zaščitnemu uradu za posle pasivne obrambe in za podpore; za rezervno hrano pa je dala na razpolago kratkoročni kredit Mestna hranilnica ljubljanska le začasno, dokler ne dobimo kredite pri Državni hipotekarni banki, tako da je tudi finančna stran osigurana vsaj za temeljne in osnovne naloge, za katere smatram, da jih mestna občina more in mora izvršiti v interesu in za korist svojega prebivalstva.

Trzinska avtomobilska nesreča pred apelacijo

Ljubljana, 13. oktobra.

Del javnosti je bil letošnjega junija zelo razburjen zaradi tragične smrti pismonoše J. Lanija iz Ljubljane. Bil je po svoji krivdi kot kolesar žrtev trka z osebnim avtomobilom, ki ga je vozil kamniški zdravnik dr. Fran Pucelj v smeri iz Ljubljane proti Kamniku. Bilo je 20. junija. Pismonoša Janko Lani je napravil s svojim prijateljem Jožetom Šuligojem izlet v Moravče, kjer je bil ta dan, na nedeljo, sokolski zlet. Zvečer se je vračal proti Ljubljani. Pred hišo št. 34 v Trzinu pri Domžalah, kjer je ravna in pregledna državna cesta, je trčil v avto, ki ga je podrl, da je nezavesten obležal, da je dobil notranje poškodbe ter je bil kmalu nato prepeljan v ljubljansko bolnišnico, kjer je nato izdihnil.

Državno tožilstvo v Ljubljani je dvignilo proti vozaču osebnega avtomobila, zdravniku dr. Franu Puclju obtožbo zaradi prestopka zoper varnost javnega prometa za ljudi po §-u 205-II k. z. Obtožnica je navajala, da je obtoženi zdravnik vozil omenjenega dne po državni cesti skozi sklenjeno naselje Trzin kot šofer na popolnoma ravni, pregledni in prazni cesti s protipredpisano brzino 45—60 km na uro in tako neprevidno, da ni izrabil prostora, ko se je kolesar nahajal na napačni svoji levi strani, da ga je podrl, ker se kolesar ni premalo umaknil, kar je imelo za posledico karambol.

Pred sodnikom-poedincem okrožnega sodišča v Ljubljani je bil zdravnik dr. Fran Pucelj 1. aprila t. l. obsojen zaradi omenjenega prestopka na 1 mesec zapora, pogojno za 1 leto. Zasebna udeleženka pokojnega pismonoše Josipina Lani je zahtevala za sebe in otroke plačilo mesečne rente v znesku 500 din in plačilo pogrebnih stroškov v znesku okoli 500 din.

Proti tej sodbi je obsojeni zdravnik dr. F. Pucelj vložil po odvetniku dr. Alešu Peršinu priziv, ki ga je prav obširno in tehtno utemeljil, da njega ne zadene nobena krivda in da je nesrečo zakrivil kolesar sam. Priziv je bil predložen ljubljanskemu apelacijskemu sodišču v rešitev. Kazenski senat apelacijskega sodišča pod predsedstvom dr. Lava Mastnaka je javno razpravljal o tej zadevi in povabil na razpravo kot pričo zdravnikovo soprogo go. Maro in novega izvedenca inž. Štolfo Josipa. Apelacijsko sodišče je ugodilo obtoženčevemu prizivu, razveljavilo prvo sodbo in **zdravnika dr. Puclja popolnoma oprostilo vsake krivde na karambolu.** V razlogih poudarja sodba apelacijskega sodišča, da je avto vozil 30—40 km na uro, ne pa, kakor so nekateri trdili z brzino 60 km skozi Trzin. Ponesrečeni Lani pa je v trenutku trka zavil na nepravilno svojo levo stran ceste, da je gledal na kamniški vlak in celo z roko mahal proti vlaku. Prizivno sodišče ugotavlja, da je Lani v zadnjem hipu krenil s kolesom s svoje leve na svojo desno stran, in sicer kake 3 metre pred avtom in to takrat, ko je z levo roko mahal proti vlaku. (V vlaku so se takrat nahajali mnogi sokolski izletniki v Moravče.) Položaj je bil torej tak: Obtoženec je vozil pravilno po desni, kolesar čisto nepravilno po svoji levi strani ceste. Obtoženec je mogel normalno računati, da ga kolesar vidi in da bo kolesar vozil naprej ali tik ob kamnih ali pa da bo vozil še bolj na svojo levo na pešpot, po katerem tudi navadno vozijo kolesarji. Čim je obtoženec vozil okrog 130 cm od kamnov in kolesar — kakor pove izvedenec — zavzema okrog 80 cm širine, bi bilo med avtom in kolesarjem, ako bi vozil tik ob kamnih, še 50 cm prostora tako, da bila šla gladko drug mimo drugega. Zgodilo se je drugače. V nadaljnih razlogih poudarja sodba apelacijskega sodišča, ki je pravomočna, da ni dvoma, da je bil kolesar sam kriv svoje nesreče, ker je proti predpisom o prometu na cestah vozil po napačni strani ter sploh ni pazil na cesto pred seboj, marveč je gledal na kamniški vlak. Obtoženec pa je vozil pravilno in nikakor ni mogel pričakovati, da bo kolesar v zadnjem hipu zavil na desno naravnost pred avto.

Izvedenec inž. Štolfa je tudi poudaril v svojem mnenju, da ni važno, s kakšno brzino je vozil obtoženec, ker bi bil v takem položaju trk kolesarja z avtom tudi neizbežen, ko bi obtoženec vozil samo s 15 km brzine na uro. S tem je ta karambolska zadeva, ki je v gotovih krogih vzbudila nepotrebno veliko razburjenje, končno likvidirana.

Ljubljana od včeraj do danes

Za one, ki so babjeverni, današnji dan nič prida ne obeta: trinajstega v mesecu smo in še petek vrhu tega, torej je horoskop babjevernosti za današnji dan na višku. — Vreme je pusto, megla nas tlači k tlom, ozračje je vlažno, mraza sicer ni, toda toplota, kolikor jo občutimo, je neprijetna, nekako zahrbtna. Priložnosti, da si človek nakoplje nahod ali še kak hujši prehlad, je dovolj.

Okrog 2000 vpisanih na univerzi

Včeraj se je zaključilo redno vpisovanje v zimski semester študijskega leta 1939-40 na ljubljanski univerzi. Točni podatki še niso znani, toda kakor nam sporočajo s kvesture, bo letošnja številka naših visokošolcev in visokošolk precej visoka in se bo gibala okrog 2000. Zelo verjetno je, da bo ta številka z naknadnim vpisovanjem še prekoračena.

Rotar Jože podlegel poškodbam

Pred nekaj dnevi smo poročali o roparskem napadu na 25 letnega Rotarja Jožeta, delavca pri »Jugočeški« v Kranju, iz Zgornje Besnice nad Kranjem. Rotarja je zvečer, ko se je vračal domov z dela, v bližini postaje Sv. Jošt napadel neznani ropar, ga ustrelil z revolverjem v čelo in nato nezavestnega zavlekel v Savo. Ker je bila voda na onem kraju nizka, je Rotarjeva glava molela iz vode in je kmalu prišel k zavesti ter se splazil na breg, kjer so ga našli ljudje. Prepeljali so ga v ljubljansko bolnišnico, kjer so ugotovili, da mu je krogla prebila lobanjo in ostala v glavi. Sprva se je zdelo, da bo Rotar okreval od rane, toda potem so nastopile komplikacije, ki jim je Rotar pred nekaj dnevi podlegel.

O roparskem napadu na Rotarja je pred dnevi poročal tudi neki ljubljanski dnevnik, ki pa je poskušal zaviti poročilo tako, da bi se zdelo, kakor da je Rotar fingiral roparski napad nase. Vsa stvar je res nekam skrivnostno izzvenela, toda domneva o fingiranem napadu bo vsekakor prehuda, zlasti zdaj, ko je žrtev napada podlegla rani, ki jo je prizadejala krogla iz napadalčevega samokresa. Morda se bo oblastem vendarle posrečilo razjasniti skrivnost tega res nenavadnega zločina. Ako je Rotar imel pri tem kako svojo skrivnost, jo je zdaj odnesel v grob.

Drobna kronika

Splašen konj ga je brcnil, da je padel pod voz. Snoči se je v Vodmatski cesti pripetila huda prometna nezgoda, ki so jo povzročili splašeni konji. Po pločniku Vodmatske ceste se je zvečer vračal domov mestni uslužbenec, 49 letni Skopec Peter. Po sredi ceste pa je privozil voz s konjsko vprego. Iz neznanega vzroka sta se konja splašila in zavila na pločnik. Eden od konj je z vso silo brcnil Skopca, tako da je padel pod kolesa voza, ki so mu strla več reber in mu prizadejala nevarne notranje poškodbe. Skopca so prepeljali v bolnišnico. Njegove poškodbe so smrtnonevarne.

Oje mu je strlo več reber. Iz Podpeči so pripeljali v bolnišnico 56 letnega delavca pri Kobiju Stanovnika Antona. Stanovniku je oje voza strlo več reber in mu zadalo tudi več notranjih poškodb. Stanovnikovo stanje je precej nevarno. — 66 letnemu Jakopiču Francu, ključavničarju iz Tržiča, je padel drobec železa v desno oko in mu ga občutno poškodoval. — 38 letna Česenj Fani, žena čevljarskega pomočnika iz Ljubljane, je padla s kolesa in se precej potolkla. — 38 letnemu delavcu v tržiški papirnici Jermanu Jerneju je stroj zgrabil desno roko in mu jo tako zgnetel, da mu jo bodo morali najbrž odrezati.

Odpor proti sporazumu in avtonomiji Slovenije

Belgrad, 13. okt. Srbske opozicijske stranke, posebno skupina starih radikalov, zavzemajo vsebolj odklonilno stališče do sporazuma ter skušajo razpoloženje proti sporazumu delati v Srbiji s poudarjanjem srbstva in gesla »Srbi skup«. Pri tem jim pomaga zlasti Srbski kulturni klub in JNS, v kateri je spet prevladala stara unitaristična in velesrbska skupina. Težje stališče pri tem zbiranju ima dr. Kramer kot volivni zaveznik dr. Mačka ter tistih slovenskih političnih skupinic, ki so se pri volitvah ogrevale za avtonomijo, a so po sporazumu s Hrvati razočarane, ker so z dr. Kramerjem vred ostale pri spremembah ob strani. Dr. Kramer skuša v Belgradu delati razpoloženje, da so tudi slovenske opozicijske skupine od JNS do komunistov, njegovih volivnih zaveznikov, proti avtonomiji Slovenije. Ker dr. Kramer ni tako nepreviden, da bi se glede tega jasno izrazil, kaže, da bo njegova skupina v Sloveniji nagnala v boj proti avtonomiji razne nepolitične organizacije ter skušala s priobčevanjem izjav v srbskih listih delati za to razpoloženje v srbski javnosti. O tem priča na primer komentar, ki ga je z izjavo dravskih rezervnih častnikov in bojevnikov prinesla današnja »Pravda« iz Ljubljane, komentar, ki je očitno inspiriran iz krogov slovenske JNS.

Atentator Arnavtovič izpuščen

Belgrad, 13. okt. m. Snoči je bil izpuščen iz zapora bivši poslanec Damijan Arnavtovič, ki je bil zaradi poskusa atentata na dr. Stojadinoviča obsojen na 15 let ječe. Ob zadnji amnestiji pa je bila Arnavtoviču kazen znižana na 7 let. Ker je prestal že polovico kazni, je bil izpuščen na pogojni jetniški dopust.

Premestitve železniških ravnateljstev

Belgrad, 13. okt. m. Prometni minister inž. Bešlič je podpisal odlok, s katerim je prejšnje ravnateljstvo državnih železnic v Subotici prestavljeno iz Belgradu v Novi Sad. Z istim odlokom je belgrajsko železniško ravnateljstvo premeščeno v Niš.

Samomor v Kočevju

V sredo zvečer okrog pol 7 se je v malem gozdiču pri Kočevju ustrelil 30 letni elektromonter Eppich Josip iz Kočevja. Samoroilec si je pognal kroglo v glavo nad levim očesom in je bil v nekaj minutah mrtev. — Po raznih izjavah, ki jih je dajal zadnje dni, domnevajo, da je šel v smrt zaradi tega, ker se je ustrašil posledic svojih ljubavnih razmerij. Z neko žensko je imel nezakonskega otroka, zdaj pa je navezal stike še z neko drugo, kar tudi menda ni ostalo brez posledic. V nedeljo zvečer je dejal v neki gostilni svojim znancem, da bo dal najlepše zadoščenje vsem, ako se ustreli.

Tombola Rdečega križa je zaradi izrednih razmer preložena na nedoločen čas.

Angeli garjevih lic

Roman s slikami 5

Jeza in bolečine sta mu gnali solze v oči, toda zadrževal jih je, da se mu ne bi smejali. Skozi solze je videl Jerryja, ki je še vedno čakal na oni strani.

Ker mu ni mogel pomahati v slovo, mu je samo zavpil

»Bežiš! In ne pozabi name!«

»Ne bom,« je vpil Jerry in mu mahal z roko, vse, dokler ga je Rocky mogel videti.

Vedel je, kaj ga čaka in si ni s tem vprašanjem belil glave, ko je romal s stražniki proti zaporu. Lažje mu je bilo le zaradi tega, ker je vedel, da je Jerry na varnem...

II.

Štirinajst dni po nesreči pri »postu« z nalivnimi peresi na postaji, so Rockyja Sullivana izročili sodišču za nedoraslo mladino.

Rocky in Jerry sta bila že toliko poučena v teh zadevah, da sta vedela, da bo Rocky dobil najmanj nekaj let v prisilnem vzgajališču.

Njuna družba, tolpa mladih tatičev, se je takoj razbegnila, ko so ji ujeli poglavarja. Jerry ni hotel s temi rečmi imeti več posla. Grizlo ga je tudi, da je prijatelj padel v smolo zaradi njega, ko ga je reševal pred policaji.

Noč in dan je premišljeval, kako bi Rockyju pomagal, toda ni našel izhoda. Vsa pota so držala v eno smer: v prisilno vzgajališče.

Zbogom svoboda in lepi dnevi po predmestnih ulicah!

Močne roke policajev so ga držale kakor klešče.

Jerry je cele dneve postopal pod okni Rockyjevega zapora, da bi ujel priliko vsaj za svidenje, če že ne za pogovor. Čakal je, kdaj bo lahko kaj stisnil prijatelju za omrežjem.

Toda prilike ni hotelo biti navzlic vsem Jerryjevim zvijačam. In moral je metati pokvarjene sladkarije in mesovje, namenjeno Rockyju, stran. Ni imel veselja, da bi bil sam kaj jedel.

Šele malo pred razpravo, na kateri naj bi bili sodili Rockyja, je Jerry od starega čuvaja, očetovega znanca, zvedel, v kateri celici je zaprt Rocky. Potem je spet trajalo nekaj dni, preden se mu je posrečilo priti v zvezo z njim.

Tisti dan pred sodbo sta se prijatelja spet videla. Jerry je zlezel pod večer prav do omrežja. Najel je bil staro druščino s ceste, da je stražila na vseh oglih, odkoder bi moglo priti kaj nevarnega. Drugi so mu pomagali nanesti k zidu opeke, po kateri se je vzpel do mreže na Rockyjevem oknu.

Ko ga je Rocky zagledal, je planil pokoncu. Na mah je bil tudi on pri oknu.

Gledala sta se in kar v trenutku si nista imela nič povedati. Prej sta mislila, kaj vse si bosta zaupala, zdaj pa se jima kar na lepem ni več zdelo važno, vse je padlo nekam v pozabo.

Čez čas je Rocky prvi spregovoril:

»No, kako je, sneženec?«

Sneženec je bilo ime, katero je v družbi Rockyjevih gangsterčkov imel Jerry.

»Dobro!« je odgovoril Jerry in ni vedel, kaj bi še pristavil. Potem je vprašal:

»Pa tebi?«

»Sijajno! Krmijo me trikrat na dan — in brez skrbi sem.«

Potem sta spet nekaj časa molčala. Nato je spregovoril Jerry:

»Saj! Tu te vsaj ne preganja policija.«

Rocky je vprašal:

»Kako pa tvoja rana?«

Jerry se je potipal po čelu, kjer mu je rdel debel obronek, ter odgovoril:

»Boljša se. Skoraj dobra!«

Rocky se je razveselil:

»No, prav! Bal sem se, da boš ob oko. Tako nerodno si padel...«

»Kakor vedno,« se je zarežal Jerry. »Neroda je neroda!«

Rocky ni bil njegovih misli:

»Že, že. Pa tebe vseeno niso ujeli. Mene pa so!«

»Ker si mene reševal! Nikdar ti ne bom pozabil, Rocky!«

Rockyja je to zagotovilo ganilo:

»Res ne, Jerry?«

»Res ne!«

»Tudi če bom zaprt?«

»Tudi ne!«

»Tudi... če bom dolgo zaprt?«

Od tu in tam

Predsednik vlade Dragiša Cvetkovič, predsednik senata dr. Korošec in minister za telesno vzgojo Jevrem Tomič so na svojem potovanju po Južni Srbiji obiskali še Ohrid, Strugo, Mavrove Hane, Gostivar in Tetovo, od koder so se vsi odpeljali v Skoplje. Pri sprejemu v Gostivarju je bil navzoč med drugimi tudi bivši poštni minister Panta Jovanovič, ki je bil štirideset dni minister v zadnji vladi dr. Milana Stojadinoviča. V vseh krajih so bili predsednik vlade, predsednik senata in minister Tomič deležni prisrčnih sprejemov. Na konferencah JRZ je predsednik Cvetkovič razlagal potrebo sporazuma. Iz Skoplja se je dr. Korošec odpeljal v Belgrad, predsednik Cvetkovič pa je odšel v zetsko banovino.

Pravico glasovanja za ženske so zahtevala razna novosadska ženska društva. Izobražene žene so sestavile posebno spomenico, v kateri so razložile potrebo, da se tudi ženam podeli pravica glasovanja pri vseh volitvah enako kakor moškim. Spomenico so naslovile na vlado. Da bi svojo zahtevo še bolj podkrepile, so sestavile iz svoje srede deputacijo, v kateri sta bili dve odvetnici in ena profesorica. V uspeh te akcije ni dosti upati.

Minister za socialno politiko in ljudsko zdravje dr. Budisavljevič je v sporazumu s finančnim ministrom dr. Šutejem predpisal pravilnik za izvrševanje uredbe o podporah družinam tistih, ki so poklicani na vojaške vaje. Pravilnik določa točen postopek pri vlaganju prošenj od strani žena ali otrok vojnih obveznikov, oziroma od strani njihovih staršev, če je bil na vaje poklicani njihov rednik. Prav tako predpisuje pravilnik tudi podroben postopek odborov, ki rešujejo te prošnje.

Skupina staroradikalov je bila sklenila, da se ne bo udeležila senatorskih volitev, ki bodo dne 12. novembra. Skupina ni izdala za javnost nobenega obvestila, v katerem bi razložila ta svoj sklep, pač pa je svojim zaupnikom na deželi poslala posebno okrožnico. Sedaj kaže, da se senatorskih volitev ne bodo udeležile skupine demokratske stranke, staroradikalov in JNS, ker nimajo nikjer možnosti, da bi sploh sestavile kandidatno listo.

Posebno okrožnico je razposlal na svoje podeželske strankine organizacije podpredsednik vlade in predsednik HSS dr. Vladko Maček. V njej ugotavlja, da poteka delo za prenos vseh pristojnosti iz osrednje vlade na banovino Hrvatsko z največjo hitrostjo in v popolnem soglasju z vsemi člani vlade. Dr. Maček ugotavlja, da med njim in predsednikom vlade ter ostalimi ministri ni bilo nobenih sporov, pač pa prevladuje povsod dobra volja in ustrežljivost. Banska oblast v Zagrebu bo kmalu izdelala tudi vse načrte za preosnovo vseh panog uprave, da popravi krivice, ki so jih na Hrvaškem povzročili vsi prejšnji režimi. Ko bo vse to urejeno, pa bodo volitve v hrvaški sabor.

Nad nered v upravi in uradih se je spravil vodilni član hrvaških gospodarskih organizacij dr. Rudolf Bičanič. V listu »Gospodarska sloga« obravnava veliko korupcijo, ki se je razpasla med višjim uradništvom na hrvaškem ozemlju. Številni višji uradniki so imeli tako visoke dohodke, ki se nikakor ne strinjajo s poljedelsko deželo, kakor je Hrvaška. Na banski upravi v Zagrebu je bilo mnogo uradnikov, ki sploh niso prihajali v urad, pač pa so kljub temu prejemali lepe plače. Precej takih mnogozaslužkarjev je bilo tudi med okrajnimi glavarji. Nasprotno pa dobivajo nižji uradniki slabe plače, ki ne zadostujejo za dostojno življenje. Dr. Bičanič pravi, da bo nova uprava te napake neusmiljeno odpravila in očistila vso upravo, da se bo končno uvedel v vseh uradih red.

Ciganko, ki je iztisnila iz svoje lahkoverne žrtve 10.000 dinarjev, so strahovito pretepli kmetje v Babini gredi pri Djakovu. Ciganka Stana Džanija je postopala po vaseh in iskala primerno žrtev za svoje »čarovnije«. Ni dolgo iskala, kajti kmetica Eva Kedačič se je cigankinega prerokovanja, da jo bo doletelo še obilo nesreč, če se ne zavaruje pred njimi, takoj ustrašila. Prosila je ciganko, naj jo »odčara«. Ciganka je zahtevala najprej vse zlato, potem več jurjev in vso svileno obleko, kar je je bilo v hiši. Kmetica je vse to prinesla, nakar je ciganka vse pobasala in dejala, da se bo čez deset dni vrnila. K sreči pa so sosedje in vaščani izvedeli takoj za cigankino goljufijo. Vdrli so za njo in jo dohiteli. Na kraju samem so izvršili nad njo svojo sodbo in jo skoraj do mrtvega preklestili in vse dragocenosti vzeli. Nič bolje pa ni bilo za Evo, katero je pretepel njen mož.

Za obrekovanje je dobil pred belgrajskim sodiščem dva meseca strogega zapora belgrajski odvetnik in intimni prijatelj dr. Milana Stojadinoviča, Momčilo Jankovič. Pred leti, ko je bil v narodni skupščini poskušan atentat na dr. Stojadinoviča, se je Momčilo Jankovič kot belgrajski občinski svetovalec spozabil, da je opsoval na zelo grd način mestnega zdravnika in narodnega poslanca JNS dr. Srpka Vukanoviča. Preskrbel je tudi, da je Vukanovič izgubil službo mestnega zdravnika. Pred dnevi je bila zaradi tega dogodka sodna razprava, na kateri se je moral Momčilo Jankovič vdati pod težo dokazov in sprejeti kazen dveh mesecev strogega zapora nepogojno.

Čez tisoč litrov žganja so popili svatje na svatbi županovega sina v vasi Desimirovcu pri Kragujevcu. Župan Milosavljevič je ženil svojega sina z bogato hčerko svojega soseda. Da bi se dogodek čim bučneje proslavil, je povabil v svate okrog 700 ljudi. Prišlo jih je 600. Vse se je veselilo ob obilno obloženih mizah in polnih steklenicah vina in žganja. Gostitelj je dal zaklati dva vola, pet prašičev, deset ovnov in dvesto kokoši. Svatje, čeprav jih je bilo ogromno, pa vsega tega niso mogli spraviti »pod streho«, pač pa so popili več kot tisoč litrov žganja...

Svojega moža je zastrupila, da bi živela z njegovim sinom, 24-letna Milovanka Bugarski iz Petrovgrada. 24-letna se je bila Milovanka lani poročila s 64-letnim Markom Bugarskim, ki je bil zelo bogat in ugleden kmet. Zakon pa je bil nesrečen. Bugarskega posinovljenec Zlatimir se je začel sumljivo vrteti okrog svoje mlade mačehe, da je začel stari Marko vanj sumiti. Posledice so bile za vso družino neznosne. Da bi naredila konec sporom v hiši, je Milovanka sklenila moža zastrupiti in se nato poročiti z Zlatimirom. Nekega dne je Marko res umrl, toda ljudje so začeli ugibati vse mogoče o njegovi smrti. Nazadnje so za dogodek izvedeli tudi orožniki in spravili s tem preiskavo v tek. Drobovje starca je bilo poslano v pregled higienskemu zavodu, da se ugotovi, če je bil mož res zastrupljen. Milovanka je morala v zapor, Zlatimir pa je pobegnil.

Danes velika premiera reprezent. glasbenega filma

SIMFONIJA ŽIVLJENJA

(Es war eine rauschende Ballnacht)

Slava in triumf **ZARAH LEANDER,**

HANS STÜWE, Marika Rökk, Leo Slezak

Največji in najboljši nemški film nove sezije

ČAJKOVSKI

Življenje, ljubezen, ustvarjanje in smrt prvega slovanskega komponista P. J. ČAJKOVSKEGA. V filmu se izvajajo najlepše kompozicije nesmrtnega ruskega mojstra. Odlomki iz njegove IV. V. in VI. simfonije, opera »EVGEN ONJEGIN«, klavirski koncert v G-duru itd. Sodeluje najboljši simfonijski orkester, originalna ruska kapela, renomirani solisti-pevci in glasbeniki

Nabavite vstopnice v predprodaji!

KINO MATICA Tel. 21-24

Predstave ob 16., 19. in 21. uri

Seja ljubljanskega mestnega sveta:

Zahvala Ljubljane prof. Jožetu Plečniku

Izvoljen je bil za častnega člana Ljubljane, njegovo delo za naše mesto pa bo popisano v posebni knjigi

Ljubljana, 13. oktobra.

Včeraj popoldne ob 5 je bila po trimesečnem presledku spet seja ljubljanskega mestnega sveta. Seje so se udeležili skoraj vsi mestni svetniki, za bansko upravo pa banski svetnik dr. Logar.

Sejo je začel mestni župan dr. Jure Adlešič, ki je v svojem predsedstvenem govoru najprej omenil važnejše dogodke od 12. julija dalje. Omenil je mednarodni kongres Kristusa Kralja, gasilski kongres, 50-letni jubilej Mestne hranilnice ljubljanske in izročitev častne bojne zastave torpedovki »Ljubljana«.

Nato se je župan spominjal v tem času umrlih ljubljanskih rojakov, in sicer trgovca Karla Sossa, juvelirja Ludovika Černeta, gimnazijskega ravnatelja Jakoba Zupančiča, bivšega velikega župana dr. Miroslava Lukana, okrajnega komisarja v p. Schiviza pl. Schivizhofena Ludovika, optika Franca Zajca, župnika Janka Cegnarja, brigadnega generala Adolfa Kilarja, mater 25 otrok Marijo Banovec in poštnega ravnatelja v p. dr. Antona Vagaje. Pokojnikoma so mestni svetniki zaklicala: Slava!

Nato je župan govoril o ukrepih, ki jih je ljubljanska mestna občina podvzela na polju zaščite mestnega prebivalstva v primeru vojne. (Ta del županovega govora prinašamo na drugem mestu.)

Župan dr. Adlešič je nato izvajal:

Visoki mestni svet! Domači in tuji obiski nam zavidajo, da so v Ljubljani najtežavnejši problemi naglo in tako rešeni, kakor jih druge ne morejo pripeljati do lepšega in boljšega zaključka niti po več let trajajoča proučevanja, študijska potovanja, ankete in natečaji. — Spominjam Vas samo na 12 let trajajoče prizadevanje za šablonsko mrliško vežo in na lepoto, združeno s pieteto naših žal. Zato nam prigovarjajo in nas prosijo, naj vsaj obelodanimo dela našega profesorja Plečnika, tega uspešnega učitelja graditeljev ter umetnikov in obrtnikov najrazličnejših strok ter vzornika vsem blagim ljudem in dobrim občanom.

Tudi mi se zavedamo, da je najplemenitejši sloves našega mesta — ime Plečnik. Tako s ponosom poslušamo pohvale Ljubljani, toda tem prijetnim občutkom se vselej pridruži tudi — slaba vest...

Vprašajmo se: Ali smo vedno tudi mi tako sodili o svojem velikem rojaku — ali smo kdaj skušali izmeriti in oceniti njegove zasluge za lepoto in za zdrav napredek našega mesta — ali vsaj od daleč slutimo, da je Plečnikova umetnost tista luč, ki se bo v njej blestelo ime Ljubljane od roda do roda v močnejšem sijaju!

Od Barja do Dravelj in Ježice ter od Rožnika do Žal in Sv. Križa pa gori do Gradu, ki nam ga ustvarja v prelepo krono Ljubljane in Slovenije — v mogočno slovensko Akropolo — povsod nas dokazi njegove vedno požrtvovalne ljubezni do rojstnega kraja prepričujeje o Plečnikovi Ljubljani.

In kakor nekdaj cesarski Dunaj in kraljevska Praga s hvaležnostjo razkazujeta svoja dela našega rojaka, tako je njegova blagoslovljena roka razsipno darežljivo okrasila Slovenijo od Rakeka do Bogojine z najžlahtnejšimi dragulji in je mojster bogato obdaroval Jugoslavijo do Zagreba in Osijeka ter čez Beligrad tja do slavnih Aten sv. Vlaha ob sinjem Jadranu z razodetji svojega, od Boga navdahnjenega duha, ki vse v Bogu išče in vse v Bogu najde!

Gospodje predstavniki ljubljanskega mesta, nikakor ne moremo in tudi ne smemo več odlašati s častjo, ki smo jo sto in stokrat dolžni najbolj zaslužnemu občanu, g. Jožefu Plečniku, rednemu profesorju arhitekture na vseučilišču kralja Aleksandra I.

Da ohranimo glavnemu mestu Slovenije sloves srčne kulture, ki veleva, da častimo svoje zaslužne može in jim izkazujemo hvaležnost, zato smo po najsvetlejšem vzgledu mojstra samega, ki si ob vsaki priliki prizadeva za poveličanje svoje nadvse ljubljene Ljubljane, tudi mi naposled že prisiljeni, da damo glasno in slovesno duška svojim tako dolgo zadrževanim in zaradi samega globokega spoštovanja njegove ponižnosti in skromnosti prikrivanim čustvom.

Visoki mestni svet prosim, da sklene po § 17. zakona o mestih:

»Mesto Ljubljana za zgledno požrtvovalno ljubezen do rojstnega kraja, ki z njo ureja in zida domačo, lepo, zdravo in zadovoljno Ljubljano, ter za spodbudne vzore in plodonosne nauke gradbenim ter drugim umetnikom in obrtnikom gospoda Jožeta Plečnika, rednega profesorja arhitekture na univerzi kralja Aleksandra I. in rednega člana Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, iz hvaležnosti izvoli za svojega častnega člana.«

Naj živi v zdravju in sreči častni član mesta Ljubljane, gospod Jože Plečnik, v čast rojstnega mesta in v slavo domovine!

K temu nujnemu predlogu blagovolite sprejeti še dodatni predlog:

»Mestna občina ljubljanska zbere z dovoljenjem svojega častnega člana, gospoda vseučiliškega profesorja Jožeta Plečnika, njegovo delo za Ljubljano v posebni knjigi ter jo njemu posvečeno obelodani.«

Besede župana dr. Adlešiča, ki jih je posvetil prof. Plečniku, so zbudile med mestnimi svetniki navdušeno odobravanje. Oba predloga sta bila sprejeta z vzklikom.

Prav tako z navdušenim aplavzom je bil sprejet nujni predlog kulturnega odbora, ki ga je prečital njegov predsednik insp. Silvo Kranjec, da **mestni svet ustanavlja v pospeševanje urbanistične in arhitektonske ureditve ljubljanskega mesta »Plečnikovo nagrado« za slušatelje in absolvente arhitektonskega oddelka tehnične fakultete univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani.**

Sledilo je poročilo finančnega odbora, ki ga je podal m. s. dr. **Ažman.** Poročal je najprej o računskem zaključku ljubljanske občine za leto 1937-38, ki ga je mestni svet soglasno sprejel. Nato so bili sprejeti in rezervirani razni krediti. Tako je bil med drugim odobren kredit za plačilo anuitete k posojilu za zgradbo nove meščanske šole na Viču v znesku 157.000 din, 70.000 din je bilo odobrenih kot prvi obrok za regulacijo prostora okrog »Žal«, 130.000 din za napravo garaž na mestni pristavi, 130.000 din kot prispevek ljubljanske občine k arhitektonski izvršitvi zatvornice na Ljubljani, odobren je bil kredit za popravilo centralne kurjave v mestni ubožnici itd.

Poročilo gradbenega odbora je podal m. s. prof. dr. **Stele.** Odobrenih je bilo 29 zaprošenih parcelacij.

Poročilo trošarinskega odbora, ki ga je podal m. s. dr. Ažman je rešilo 21 primerov raznih ugovorov, pritožbe in prošenj.

Za tržni odbor je poročal m. s. **Jenko** o predlogu pravilnika za tržne dneve, ki ga je mestni svet sprejel z nekaterimi spremembami, ki so bile vnešene na predlog m. s. dr. **Bohinjca** in **Krala.**

Za personalno-pravni odbor je poročal m. s. **Novak.** V domovinsko zvezo so bili sprejeti: Cesar Ivan, Krombergar Marija, dr. Česnik Ivan, Česnik Slavica, zagotovilo sprejema v domovinsko zvezo pa je bilo odobreno Watzigu Ewaldu, Stanič Ivani in Cihlaržu Josipu. Mestni svet je nato izvolil člane odbora za podpore in prehranjevalnega odbora.

S tem je bila javna seja zaključena. Na tajni seji je mestni svet obravnaval prošnje mestnih uslužbencev za dopust, za podaljšanje rodbinskih draginjskih doklad itd.

Ljudje pred sodniki

Maribor, 11. oktobra.

Tri zanimivejše razprave se vršijo danes dopoldne pred malim senatom mariborskega okrožnega sodišča. Najtežji je slučaj Martina Grahovnika, ki se zagovarja zaradi

uboja iz strahu, da ne bi bil sam ubit

42 letni posestnik Martin Grahovnik iz Nebove je dne 2. septembra t. l. ubil svojega hlapca Franca Puhnerja. Dogodek, o katerem smo svoječasno že poročali, se je odigral takole: Pokojni Puhner je bil že od leta 1933 pri Grahovniku, kjer je imel stanovanje in hrano, za katero je nekaj časa delal na Grahovnikovem posestvu, ostali čas pa je bil zaposlen kot delavec pri sosedih in pri raznih javnih delih. Grahovnik in Puhner se že več let nista razumela. Puhner je bil močnejši, pa je to svojo premoč dobro izrabljal ter je večkrat pretepel Grahovnika, da je ta po več tednov ležal. Dne 2. septembra je Grahovnik prišel okrog poldneva s polja domov ter je šel krmit živino. Motiko je pustil pod hlevom, pa je vzel železne vile in stopil na hlev, da bi nametal živini sena. Našel je Puhnerja ležati na senu. Mož je spal, pa ga je Grahovnik poklical ter mu dejal, naj se umakne, da bo lahko zagrabil seno. Puhner pa je skočil pokonci, zaklel ter skočil z dvignjenimi rokami proti Grahovniku, da bi ga pretepel. Ta pa je zamahnil z vilami ter treščil Puhnerja po glavi, da se je sesedel. Ko pa je spet vstal, je že Grahovnik pritekel z motiko ter Puhnerju z nekaj udarci razbil lobanjo. Puhner je obležal mrtev. Grahovnik pa je šel k orožnikom ter se sam prijavil. Tam je priznal, da je Puhnerja namenoma ubil. Ko ga je udaril z vilami, se je bal, da bi Puhner prišel spet k zavesti ter bi se nad njim maščeval. Zategadelj je skočil po motiko ter mu razbil glavo. Mislil si je pri tem »če ne bom jaz njega, bo pa on mene«.

Kolesa je kradel

Ivan Raberšek, 22-letni delavec iz Svečine, sedi v zaporu zaradi tatvin in vlomov, ki jih je izvršil v Kamnici v trgovini Stok in v občinsko pisarno. Sedaj pa je prišel danes kar iz zapora pred sodnike, da da odgovor še za tatvine koles, katere je izvršil. Med tem časom, ko je bil v zaporu, je preiskava dognala, da je Raberšek ukradel še tri kolesa. Dne 15. marca je ukradel kolo v Zagrebu, dne 4. aprila v Mariboru v Smetanovi ulici in meseca junija kolo v Melju. Mož tatvine priznava.

Pokojnino je zatajila

Vdova po pazniku moške kaznilnice, 74-letna Ivana Kumer, je prišla na svoja stara leta prvič pred sodnike, to pa zaradi tega, ker je zatajila pred sodiščem svojo pokojnino. Dne 15. febr. 1936 je položila pred sodiščem razodetno prisego, da ima le 200 din mesečne pokojnine. V resnici pa se je potem izkazalo, da dobiva na mesec nad 500 din. Da se je svoje lažne izpovedbe zavedala, dokazuje poznejša preiskava, tekom katere je svojo krivdo priznala.

Vse tri razprave ob času poročila še trajajo.

Vremensko poročilo »Slovenskega doma«

Kraj	Barometersko stanje	Temperatura v C°		Relativna vlaga v %	Oblačnost (0—10)	Veter (smer, jakost)	Padavine	
		največja	najmanjša				m/m	vrsta
Ljubljana	759·8	11·6	8·8	92	10	W_1	1·9	dež
Maribor	759·6	10·5	5·0	9[illegible]	10	0	—	—
Zagreb	764·4	11·0	8·0	90	10	NE_1	2·0	dež
Belgrad	765·2	12·6	8·0	90	10	ENE_3	11·0	dež
Sarajevo	764·6	14·0	8·0	90	10	[illegible]	—	—
Vis	762·3	15·0	10·0	80	3	NW_6	3·0	dež
Split	762·3	21·0	13·0	60	3	NE_2	6·0	dež
Kumbor	760·8	20·0	15·0	80	5	E_3	9·0	dež
Rab	763·4	16·0	12·0	80	5	NNE_1	—	—
Dubrovnik	761·1	20·0	14·0	90	10	SE_3	30·0	dež

Vremenska napoved: Spremenljivo, večinoma oblačno, vreme z manjšimi padavinami.

Koledar

Danes, petek, 13. oktobra: Edvard
Sobota, 14. oktobra: Kalist

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Tyrševa cesta 6; mr. Hočevar, Cerlovška cesta 62; mr. Gartus, Moste-Zaloška cesta.

Koroški večer, ki bo danes, v petek, ob 8 zvečer v frančiškanski dvorani v Ljubljani, bo gotovo zanimal slehernega prijatelja Koroške. Na sporedu je zborna deklamacija :dr. Pregelj: Ubit zvon, nato sledi simbolična vaja ob spremljevanju pesmi »Gor čez izaro«. Vmes bo nekaj koroških narodnih pesmi, nakar bo predaval g. prof. dr. Ivan Grafenauer: Stotridesetletnica rojstva Matije Majarja Ziljskega. — Že pred sto leti je Matija Majar sanjal vseslovanski sen in vedel, odkod preti ne samo Koroški, temveč tudi vsem Slovencem in Slovanom nevarnost. — Vljudno vabimo, da se tega večera v čim večjem številu udeležite, zlasti koroški rojaki, cenj. občinstvo, posebno pa slovenska dijaška mladina. — Predprodaja vstopnic v trgovini Sfiligoj na vodalu Frančiškanske ulice in pri Prosvetni zvezi, Miklošičeva cesta 7. Cene: sedeži 3 in 2 din, vstopnice za dijake in za člane prosvetnih društev, ZFO in ZDK 1 din.

Ljubljansko gledališče

Drama — Začetek ob 20.

Petek, 13. oktobra ob 15: »Velika skušnjava«. Dijaška predstava. Globoko znižane cene.
Sobota, 14. oktobra: »Hudičev učenec«. Izven. Znižane cene od 20 din navzdol.
Nedelja, 15. oktobra ob 15: »Upniki na plan!« Izven. Znižane cene. Ob 20: »Kozarec vode«. Izven. Znižane cene.
Ponedeljek, 16. oktobra: »Kadijanar«. Red A.

Opera — Začetek ob 20.

Petek, 13. oktobra: zaprto (generalka).
Sobota, 14. oktobra: »Žongler naše ljube gospe«. Premiera. Premierski abonma.
Nedelja, 15. oktobra: »Kjer škrjanček žvrgoli«. Izven.
Ponedeljek, 16. oktobra: Pesni večer Maksa Kurbosa in Irene Litvnove. Izven.

Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani naproša svoje p. n. abonente, da vplačajo drugi obrok za abonma do 14. t. m.

Med opernimi deli, katerih teksti obravnavajo religiozne dogodke, zavzema »Žongler naše ljube gospe« najpomembnejšo mesto. Za ta srednjeveški mirakel iz 14. stoletja, kakor imenujemo taka dela, je Massenet zložil glasbo v pristnem sodobnem stilu, iz katere res veje duh tistega časa. Glavne vloge v naši uprizoritvi bodo v rokah gg. Betetta, Banovca, Lupše, Dolničarja, Sancina in Zupana. Premiera jutri, v soboto, bo za premierski abonma.

Mariborsko gledališče

Petek, 13 okt.: Zaprto.
Sobota, 14. okt. ob 20: »Celjski grofje«. Red B.

10 vagonov polen je strlo človeško življenje

Maribor, 12. oktobra.

V tovarni lepenke na Sladkem vrhu se je pripetila strašna nesreča, katere žrtev je postal mladi 33 letni delavec Avg. Novak. Bil je zaposlen z drugimi tovariši pri prekladnaju celuloznega lesa, ki je nagromaden v velikih kupih. V enem samem takem kupu, katerega so delavci prekladali, je bilo nad 10 vagonov polen. Naenkrat so se skladi porušili ter so vsa polena zagrmela na Novaka ter ga pokopala pod seboj. Takoj so prihiteli vsi delavci iz tovarne ter so začeli z mrzlično naglico odstranjevati porušene skladovnice da bi reveža čimprej rešili. Trajalo pa je vseeno celo uro, predno so ga spravili iz te pasti. Poškodbe, ki jih je Novak dobil, pa so bile smrtne. Ponesrečenca so zapeljali z avtomobilom v Št. Ilj, kjer mu je nudil zdravnik prvo pomoč, nato pa so ga mariborski reševalci, katere so telefonično iz tovarne poklicali, spravili iz Št. Ilja v mariborsko bolnišnico. Pomoč pa je bila zaman, ker je imel Novak zlomljeno hrbtenico ter zdrobljen prsni koš ter je kmalu po prevozu v bolnišnici umrl. Zapušča ženo in dva mala otroka

Žalostne slike iz Francije:

Z bežečimi našimi delavci po velikem Parizu

Naslednji članek nam je poslal naš pariški dopisnik, da v njem prikaže, kako pri vračanju v domovino ravnajo z našimi ljudmi, kako njihovo nervoznost zaradi sedanje vojne mnogi lopovi izrabljajo v svojo korist. Poročilo je pa tudi opomin vsem tistim, ki so poklicani, da za naše izseljence skrbe.

Iz vojskujoče dežele, oktobra.

Polni najlepših nad so se podali letošnjo pomlad v daljno tujino. Eni so se odločili za sever, drugi so jo mahnili proti zahodu. Sila in velika potreba sta jih gnali, stotine in stotine. Potovali so skupaj, v transportih, srečnejši posamič.

Zdaj se vračajo, spet posamič ali v manjših skupinah, strgani, lačni, ogoljufani in razočarani. Že dober mesec se vračajo z zahoda in s severa. Veliko in bridko je njihovo razočaranje, bolest se jim vidi na licih, skrb pred črno bodočnostjo jim je vrezala nove, težke poteze v obraz. Toda vse večje je njihovo veselje, ko spet po nekaj mesecih, nekateri celo po nekaj letih, spet zagledajo tam pri Rakeku lepo domačo deželo, ko zaslišijo v vlaku sprevodnikov glas. Srečni in zadovoljni so, ko jih pozdravljajo bela Ljubljana in deroča Sava, ravno štajersko polje in štajerske gorice. Srečni so, ko v Pragerskem premenjajo vlak in jih počasni »prlek« pelje proti domu čez nevarno Muro. In ko se bližajo poslednji postaji, in so veliki kufri in pletene košare zavzele sedeže, ker se vse rije k oknom, ko se prične mahanje rok v pozdrav, nenehno poljubljanje in stiskanje rok, tedaj je pozabljeno vse, le velik »Hvala Bogu« je na ustih vsakogar. Pozabljeno je veliko trpljenje, pozabljene so velike izgube, toda le začasno. Posledice se bodo pokazale prej ali slej. Spet so doma, daleč od dežele vojska, daleč od trdega hlapčevanja, daleč od grdih pogledov in trpkih besed, daleč od telesnih in duševnih nevarnosti, pa blizu vsega dobrega — skromnega, blizu svojih, ki so jih ves ta čas tako težko čakali.

Gotovo bo bralce »Slov. doma« zanimalo, če jih popeljem na eno velikih pariških železniških postaj, pa od tam sledimo skupini naših izseljencev - delavcev, ki so se odločili, da se pred vojno vihro, ki je zadela deželo, v kateri so služili svoj vsakdanji, a zelo trdi kruh, umaknejo in se vrnejo v drago domovino.

Vlak prihaja . . .

Sicer se nisem odločil, na katero postajo bi odšel. V Parizu samem jih je trinajst, na vse te prihajajo naši izseljenci, saj so razkropljeni po vsej veliki Franciji. Najbolj mi pač prija postaja Sv. Lazarja, ne daleč od mojega stanovanja. Na to prihajajo vsi, ki stanujejo proti Le Havreu.

Ura je sicer precej zgodna. Pol osmih je že. Seveda vam se zdi že pozno, ko ne veste, da se pravo življenje v Parizu začne šele od devete ure naprej, tudi zdaj, čeprav je vojna. Malo se sprehodimo po peronu gori in doli in opazujemo ljudi. Po večini vsi bero časopise.

Velika ura nam pravi, da bo vsak čas prišel vlak naravnost iz Havrea. Sicer mi ni nihče sporočil, da bo prišel, pa vseeno upam, da jih nekaj bo, saj kar dan za dnem odhajajo iz Francije.

Ob progi se sprehajajo ljudje. Med njimi je nekaj takih, ki nosijo na glavah kape z različnimi napisi: Wagon Lits, American Express, Lubin itd. To so agentje različnih potniških uradov. Nekateri, ki nosijo enega od teh napisov, mi vzbude pozornost. Ko grem namreč mimo njih, ujamem v uho nekaj besed, slovanskih seveda, kasneje ugotovim, da so to Poljaki.

Vlak prihaja. Na oknih ni toliko ljudi, kot navadno, v mirnem času. Vse je nekam bolj mrtvo. — Lepo število potnikov je že na peronu. Kaj če smo prišli zastonj danes? Ne, tam iz zadnjega vagona izstopajo. Takoj jih prepoznam. Velike pletene košare, zašite vreče, številni paketi in paketiči, zdelani in zaskrbljeni obrazi, obleka in govor, vse to so dokazi, da je res, da je na postajo Sv. Lazarja prišla gruča slovenskih sezonskih delavcev.

Na pot po Parizu

Kar precej časa je poteklo, preden so spravili svojo veliko in številno prtljago iz vagona. Ko pa je bilo vse zloženo, so se pričeli ozirati na levo in desno. Kako ne, saj Pariz ni Ljubljana, pa še tam se včasih kdo izgubi. Toda vse bi še bilo, če bi znali govoriti francoski. Sicer bi jim prav rad pristopil na pomoč, toda potem gotovo ne bom dosegel tistega, za kar sem prišel. Hočem namreč ugotoviti in videti, kako se naši ljudje obračajo in znajdejo v takemle mestu, kot je Pariz, in pa kaj in kako delajo z njimi tisti, ki so zanje bolj ali manj odgovorni ter za to službo po svoji volji ali pa po »volji naroda« postavljeni.

Pomoč se že bliža! Agentje so jih že zagledali. Dva tečeta proti njim. In nekako takole se razvije pogovor: »Jugoslavi? Oui. Čete Jugoslavija pojezditi, allez avec moi. Ja vam karte dal, pas vise, allez, prenez kufri, vite, vite.« V takile jugopoljščini jih nagovore. In že ljudje dvigajo kufre, težke vreče si nalagajo na ramena in gredo proti izhodu. Hvala Bogu, si mislijo, rešeni smo, še se najdejo dobri ljudje.

Pred postajo jih »dobri« agentje potlačijo v taksije in odpeljejo eni sem, drugi tja, saj Pariz je velik.

Nekateri, ki so že potovali, si vedo pomagati sami. Odklonijo pomoč agentov, ker predobro poznajo to pokvarjeno sodrgo, najbrž so že nekoč drago plačali njihove usluge.

Moje delo na postaji je končano. Ljudje so se odpeljali. Hočem pa še za njimi. Najbolje bo, da se odpravim na naše poslanstvo. Tja morajo, da urede svoje potne liste. Torej, šofer, 16. pariški kvart.

Prvo razočaranje

Sicer je ura šele pol desetih, ko pridem na naše poslanstvo. Uradne ure se prično ob desetih. »Uradno« bi se morale pričeti, toda prično se malo kasneje. Vidim pred poslanstvom že precej velik kup prtljage, znamenje, da so nekateri že tu, gotovo so v Pariz prišli na katero drugo postajo.

Stopim v čakalnico. Okrog deset jih je že tam. Po govorici ugotovim, da jih je nekaj iz Prekmurja, dva celo tam nekje iz Loške doline, nekaj Hrvatov, tam od Delnic, in en Srbijanec. Pogovarjajo se med seboj, v rokah drže svoje paseporte in čakajo, kdaj jih bodo spustili v oddelek »za pasoše«. Pogovarjam se malo z njimi. Vse mogoče in nemogoče novice zvem. Predvsem jih zanima, kako je pri nas v Jugoslaviji. Ko jim povem, da je vse mirno in da se nam ni treba ničesar bati, vidim, da so postali nekoliko mirnejši. Nekateri mi pripovedujejo, kako so jim v njihovih krajih pripovedovali Francozi, da se ne more več potovati v Jugoslavijo, da so meje zaprte, pa da se morajo tukaj priglasiti v prostovoljce, spet drugi, da je bil »na kontraktu«, pa da mu je delodajalec zadržal več sto frankov. Tretji mi je zaupal, da ga »patron« ni pustil, da bi odšel, pa da je pobegnil itd. Polno zanimivosti, smešnih in žalostnih.

Med našim pogovorom se odpro vrata in vstopi gruča Prekmurcev, spremljana od nekega bosanskega agenta. Poznam ga, poznam pa tudi njegovo delo za »dobrobit« našega naroda.

Oddelek za »pasoše« se je odprl, čeprav nekoliko kasneje, kakor bi se moral. Gospod, ki ima delo v tem oddelku, si še da postreči s porcijo bele kave. Kaj si hočemo, diplomacija je komoditeta. Takole z dobro polurno zamudo začne posel.

Prvi, drugi, tretji itd. Takse, podaljševanja veljavnosti »pasoša«, posebna jugoslov. specialiteta: vizum za povratek v lastno državo, da, da, 7 frankov moraš plačati, dragi moj, če se hočeš vrniti domov. In gospod tam za okenčkom inkasira: šestdeset, sto, sto dvajset, še več ali manj frankov. In naši ljudje odpirajo beraške denarnice, odvezujejo robčke, molče, ker se z gospodom tam za okenčkom ne morejo pogovarjati. Pravijo, da ga ne razumejo. Res, čemu ni v tem oddelku eden, ki bi lahko ljudem povedal v njihovem jeziku: tako in tako je. Ubogi, zmozgani in izdelani so tu v lastnem domu, vsaj tako bi lahko imenovali naše poslanstvo, doživeli prvo razočaranje

Agentje na delu

Ko se posel na našem poslanstvu konča, tedaj pride naše potujoče občinstvo v roke agentov. Ti ga zdaj stiskajo in gnetejo, da izgnetejo iz denarnic, kolikor pač morejo. Izrabljajo nervoznost, ki se ga je polastila ta čas vse od izbruha vojne. Vozne karte zaračunavajo visoko nad normalno ceno, dodajajo različne doklade na italijanske vizume, zaračunavajo svoje servise in usluge. In poslednji franki izginjajo, vsi krvavi žulji pridejo ob veljavo, za nje se bodo debelili drugi: razni agentje, ničvredneži. In nihče, ne tujina, ne domovina, nimata varstva za uboge, žuljave ljudi . . .

Vlak odhaja

Spet smo na postaji. Gare de Lyon. Ko pridem, so naši ljudje že v vlaku. Agentov ni več, končali so svojo službo, žepi so jim kolikor toliko oteženi, treba jih je izprazniti za prihodnji dan.

Zdaj mi ljudje tožijo. Tožijo, kako so ljudje z njimi neprijazni, celo tisti, ki bi po dolžnosti morali biti prijazni, ker so za svoje delo bogato plačani. Potožili so se mi, kako so jih agentje ogoljufali, vsi pa so imeli le eno željo, da bi vsaj srečno prišli domov.

Vlak odhaja, in od daleč mi še mahajo v pozdrav, mnogi prevarani in ogoljufani za zadnje beliče.

Oblasti vse to početje vidijo, a molče. Imamo poslanstvo, izseljenskega komisarja, uradne potniške agencije. Zdi se, da so vsi skupaj izgubili glave, to izgubo pa drago plačajo naši izseljenci - delavci, ki namesto, da bi bili deležni pomoči in varstva, padajo v mreže raznih barab, ki jih oskubejo, kolikor jih pač morejo in znajo. Toda odgovorni in zato poklicani, na vse to ne reko ničesar. Toda prišel bo čas, ko bo treba tudi tu uvesti red, čeprav z veliko metlo.

L. B—c.

Jugoslovanski paviljon na svetovni razstavi v Newyorku med najbolj obiskanimi

Predsednik newyorške razstave je poslal po jugoslovanskem poslaniku v Washingtonu Fotiču vabilo naši vladi, naj se Jugoslavija udeleži mednarodne razstave, ki bo prihodnje leto tudi v Newyorku. Svoje vabilo je predsednik razstave podkrepil z navedbo, da je jugoslovanski paviljon na svetovni razstavi v Newyorku zbudil zanimanje ne samo pri našem življu v Ameriki, temveč tudi pri samih Američanih. Tudi poudarja dejstvo, da je uprava razstave po svojih podatkih ugotovila, da je jugoslovanski paviljon bil med najbolj obiskanimi.

Uprava newyorške svetovne razstave je prejela od velikega števila držav pristanek za udeležbo na razstavi, ki bo prihodnje leto v Newyorku, med njimi pristanek Francije in Anglije.

Nemška križarka v južnem Atlantiku

Po zanesljivih vesteh, ki jih je dobilo poveljstvo angleške mornarice, je nemška križarka »Admiral Scheer« zdaj v južnem delu Atlantskega oceana. Ker se kapitan križarke zaveda nevarnosti, ki bi nastala, ako bi uporabljal radio, ker bi s tem izdal svoj položaj, križarka ne daje nobenih poročil ter ne more priti v zvezo z nemškim mornariškim ministrstvom. Na križarki imajo najbrž še precej olja in goriva, kar ji omogoča gibanje na daljavo 10.000 milj. Toda, če križarka ne bo imela možnosti v kratkem preskrbeti se zopet z gorivom, je upanje, da bi pobegnila, zelo majhno. Križarka je odplula iz Nemčije najbrž pred začetkom vojne.

Program radio Ljubljana

Petek, 13. oktobra: 11 Šolska ura: Po Hrvatskem Zagorju; slike s potovanja. Dialog z glasbenimi vložki, vodi g. Miroslav Luštek — 12 Naši napevi (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.20 »Pod lipo«, koncert slovenske glasbe (Radijski orkester) — 14 Napovedi — 18 Ženska ura: Kako naj mati vzgaja otroke za soc. življenje in delo (gdč. Anica Lebar) — 18.20 Pisana šara (plošče) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura: Kartuzija Pleterje — edina na Balkanu (g. Viktor Pirnat, Ljubljana) — 20 Operni večer. Sodelujejo: gdč. Milica Polajnar (sopran), g. Andrej Jarc (tenor) in Radijski orkester. Dirigent D. M. Šijanec — 22Napovedi, poročila — 22.30 Angleške plošče.

Radiofonska oddajna postaja v Ljubljani bo s 15. oktobrom t. l. uvedla tudi ob delavnikih jutranje oddaje, ki so bile sedaj samo ob nedeljah in praznikih. Te oddaje bodo obsegale: Jutranji pozdrav (plošče), napovedi, poročila, objave ter pisan venček veselih zvokov (plošče) in bodo trajale od 7.—7.45 ure. Poročila v opoldanskem času bodo ob 12.30, ob 14 pa se bodo ponovile najvažnejše vesti za tiste, ki iz kakršnega koli vzroka ne bi mogli ob 12.30 poslušati oddaje. S tem hoče radijska postaja ustreči želji številnih naročnikov, ki so si že delj časa želeli jutranjih oddaj, pa tudi tistim, ki si žele več poročil.

Drugi programi

Petek, 13. oktobra: Zagreb: 20 Hrvaške narodne, 20.30 Violina, 21 Skladbe domačih avtorjev — *Bratislava:* 19.35 Slovaške narodne, 21.05 Novakova simfonična pesnitev — *Sofija:* 19.50 Wagnerjeva opera »Tristan in Izolda« — *Ankara:* 19.10 Orkestralni koncert, 20.20 Jazz — *Beromünster:* 20.05 Orkestralni koncert, 20.40 Igra, 22.10 Komorni koncert — *Budimpešta:* 19.25 Orkestralni koncert, 22 Plesna glasba, 23.20 Ciganski orkester — *Bukarešta:* 20 Klavir, 20.30 Orkestralni koncert, 21.25 Plesna glasba — *Hörby:* 19.30 Solistični koncert, 21.30 Reportaža iz Finske.

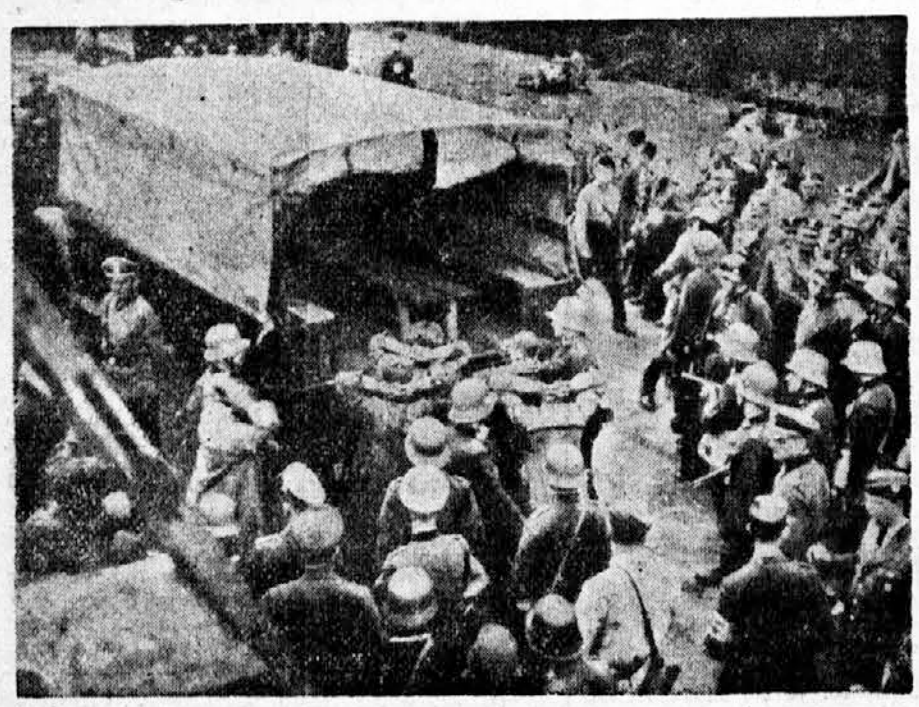

Slika iz vojne na Poljskem: poljske jetnike razorožene in z rokami sklenjenimi na tilniku, nemški vojaki z napetimi samokresi ženo na tovorne avtomobile, s katerimi jih bodo odpeljali v Nemčijo ter jih mnogo izmed njih postavili pred vojna sodišča, češ da so se upirali nemški vojski

Danes velika premijera filma

„Simfonija življenja"

Nemška filmska produkcija je po dolgih letih dela ustvarila prekrasno glasbeno reprezentativno delo, posvečeno spominu nesmrtnega ruskega genija Čajkovskega, nazvano »Simfonija življenja«.

Lepa Katarina Aleksandrovna Murakin (Zarah Leander) ni našla izhoda med svojo veliko ljubenzijo do Čajkovskega in svojim zakonom z neljubljenim, bogatim in ljubosumnim možem Murakinom. Čajkovski zapusti Rusijo, živi v inozemstvu in postaja vedno bolj slaven. Po dolgih letih odsotnosti se povrne v domovino, kjer zopet sreča Katarino. Katarina že upa, da doseže svojo dolgo željeno srečo, ko se pojavi v Moskvi epidemija kolere. Tudi sam Čajkovski zboli na tej bolezni in ko iz koncertne dvorane odmevajo poslednji zvoki njegove VI. simfonije, kleči uboga Katarina poleg umirajočega nesmrtnika . . .

V film je vpleten bogat glasbeni spored velikega Čajkovskega; odlomki iz njegove IV., V. in VI. simfonije, opera »Evgen Onjegin«, klavirski koncert v G-duru z izvajanjem najboljšega evropskega simfoničnega orkestra. Plesalka Marika Rökk je v tem filmu pokazala višek plesne umetnosti.

Uprava Kina Matice je ponosna, da more p. n. občinstvu nuditi eno najlepših filmskih del. Premiera filma je danes v Kino Matici.

Lojze Pajtler: 52

BEG IZ TUJSKE LEGIJE

Na večer, ko smo prispeli v Ksar-es-Souk, so nas odpeljali v zapor, drugo jutro so nam odvzeli kape in nam dali druge, ki so podobne našim šajkačem, poleg tega je vsak dobil malho, skodelo in žlico, vilic pa nič.

Tako oskrbljene so nas odvedli na avto, nakar smo se s premenjano stražo odpeljali proti Colomb-Bécharju.

Vozili smo se po vročini skozi puste peščene predele. Le tu pa tam sem opazil kakšno majhno oazo, skoraj popolnoma skrito v strugi, da so se videli samo vrhovi palm.

Zvečer smo prispeli v Colomb-Béchar. Nikoli ga ne bom pozabil!

Colomb-Béchar je srednje velika oaza, ki leži na robu prave Sahare. Mesto je majhno in vse iz ilovice. Prebivalci so arabski domačini in židje, ki se bavijo s trgovino datljev in drugih pridelkov.

Tudi majhna vojašnica je v mestu, v kateri je nastanjena kompanija legije. Poleg te vojašnice ima prostor arabska straža, ki ima nalogo, da pazi na jetnike, ker legionarjem ne zaupajo, da bi dobro stražili svoje tovariše.

Na robu mesta, na nasprotni strani oaze stoji sloviti legionarski zapor. Ječa ni zidana, temveč so to šotori, prav taki ko v Ksar-es-Souku.

Ko smo stopili iz avtomobila, nas je straža izročila poveljniku zapora, kapitanu Renardu. Kakor hitro sem videl njegov obraz, sem se takoj zavedel, da tu ne bo milosti.

Vprašal je vsakogar, zakaj so ga poslali pod njegovo varstvo.

Bil sem pri zadnjih v vrsti. Ko je prišel do mene, me je premeril od vrha do tal in vprašal

»Pa ti?«

Zmignil sem po stari navadi z rameni.

Udaril se je s paličico po škornjih in me vprašal:

»Kaj te je privedlo pod moje varstvo?«

»Nič,« sem odgovoril.

Častnik se je zakrohotal in dejal:

»Tako? Rajši povej, da bova prej zgovorjena!«

Torej sem mu povedal, kakor je hotel:

»Obsodili so me po nedolžnem, da sem sunil pet parov čevljev iz skladišča. Pa ni res. Nedolžen sem.«

Reenard se je zakrohotal in rekel:

»Da, da, nedolžen. Pa še kako. Saj boš pod mojim varstvom dokazal, kakšna je tvoja nedolžnost, bela ali rjava.«

Hotel sem nekaj pripominjati in še zatrjevati, pa me ni pustil. Zatulil je name:

»Kaj si po rodu?«

»Jugoslovan.«

Ta dežela mu je bila neznana, kakor sem takoj ugotovil, zakaj dejal je:

»Aha! Tchecoslavie!«

Skušal sem mu dopovedati:

»Ne Češkoslovaška, temveč Jugoslavija. Yougoslavie.«

Nič ni pomagalo. Trdil je še naprej svoje:

»Torej si Čeh. Prav. Tu je navsezadnje vseeno.«

»Nisem Čeh, marveč Jugoslovan!«

Ne vem, kaj me je prijelo, da sem mu za vsako ceno hotel povedati, kako je s tem zemljepisom. Jugoslavija mu ni šla v glavo, zavezniku, kakršen je bil. Nazadnje mi je šinila rešilna misel in skoraj zavpil sem:

»Serbie!«

To je bila druga muzika. Srbijo je poznal, a s tem ni bilo nič boljše. Dejal je:

»Krasna dežela! Lepa dežela! Hrabri ljudje. Toda pri meni ti niti srbska hrabrost ne bo pomagala. Srbi so hudi uporniki, kakor vem iz zgodovine. Zlasti se pazi upora, zakaj to te brž utegne veljati življenje.«

Ustavil se je, se ozrl po vsem oddelku, potem pa zarjovel:

»In zdaj ven, svinje zamazane! Jaz vas bom naučil migati!«

Zadnja dva sta dobila še nekaj brc, ker nista dovolj hitro zginila.

Zunaj pred vrati nas je čakal podnarednik, ki nas je odvedel na rob šotorišča. Tam je bilo pokopališče.

Ustavil nas je, vsakogar pomenljivo pogledal in nato vprašal, če vemo, kaj je to. Vsi smo molčali, ne da bi kateri zinil besedico.

Nato je pokazal z roko na pokopališče in dejal:

»Če se mislite mrhe, upirati, lenobo pasti ali celo pobegniti, vas čaka ležišče tamle.« To je bilo dovolj jasno in prepričljivo.

Takoj nato pa je pokazal avtomobil, s katerim smo se pripeljali in rekel:

»Če boste brezpogojno ubogali in delali ko živina brez tarnanja, vam bo zapor hitro potekel in lahko se boste zopet vrnili kot svobodni legionarji. Torej — navodila ste dobili!«

Podnarednik je moral biti Nemec ali pa Čeh. V nekaj dneh sem ga spoznal kot največjega suroveža. Trpinčil je ljudi do onemoglosti.

Odvedel nas je nato v šotorišče, kjer je vsakomur pokazal drugi šotor. Mene je peljal v šotor, ki je stal na severni strani taborišča. Iz njega si videl samo puščavo. Preden me je pustil samega, mi je rekel, naj se dobro odpočijem (drugi so bili ta čas še na delu) to noč, kajti odslej ne bo nobenega lenarjenja več.

Pogledal sem si šotor in nisem videl drugega v njem ko posteljo s tako tanko slamnjačo, da je človek ležal več na železnih prečnicah, ko na slamnjači.

Kmalu sem zagledal tudi ostale, ki so se vračali od dela, vsi tako zmučeni, da so se opotekali. Toda podnaredniki in kaporali so jih suvali, psovali in tepli z biči brez vsakeega povoda.

Ko so prišli v šotore, me ni niti eden pogledal, ne rekel besedice, temveč je vsakdo legel na posteljo, da bi se odpočil. Čez nekaj časa je že nekdo zapiskal. Vsi so poskakali s postelj in v trenutku so že stali na dvorišču v vrsti.

Čeprav sem jih tudi jaz posnemal, vendar sem prišel nekaj trenutkov prepozno, pa me je kaporal opazil. V naslednjem trenutku je bil že pri meni, me srdito pogledal in udaril s pestjo po ustih ter mi zagrozil, da se bova že še drugi dan videla.

Za večerjo smo dobili neko strašansko vročo revščino. Pri jedi smo morali čepeti. Bog obvaruj, da bi se kdo pogovarjal! Zato nisem mogel vedeti, da bomo imeli samo pet minut časa. Hladil sem večeerjo s pihanjem, toda, komaj sem začel jesti, smo morali vsi odložiti porcije, se postaviti v vrsto in začeti tekati okoli dvorišča.

Ko smo bili že vsi mokri in tako upehani, da so se nekateri zgrudili, so nas pustili nazaj v šotore. Starejši legionar mi je povedal, da je to šele začetek in da je poleg šotorišča majhen zidan zapor, v katerega pridejo legionarji zaradi vsake malenkosti. Naj se pazim, da se ne bi kaj pregrešil proti disciplini.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič. — Izdajatelj: inž. Jože Sodja. — Urednik: Mirko Javornik. — Rokopisov ne vračamo.
»Slovenski dom« izhaja vsak delavnik ob 12. Mesečna naročnina 12 din. za inozemstvo 25 din. Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III. Telefon 4001 do 4005. Uprava: Kopitarjeva ulica 6.